

j s n
VUOSIKIRJA 2008

JSN

Julkisen
sanan
neuvosto

Julkisen sanan neuvosto 2008

PUHEENJOHTAJAKSI JOURNALISTI

Mediasta ja journalistisista pelisäännöistä keskusteltiin julkisuudessa ennätysellisen runsaasti. Neuvoston kautta aikain ensimmäinen journalistitaustainen puheenjohtaja Pekka Hyvärinen antoi tiedotusvälineille noin sata haastattelua ja piti viitisenkymmentä esitelmää hyvään journalistiseen tapaan liittyen. Neuvoston käsittelemistä asioista poikkeuksellisen suurta huomiota herättivät esimerkiksi Jokelan koulusurmiin liittyneet kolme päätöstä, päätös tunnetun mediapersoonan rasistisista lausunnoista sekä Helsingin Sanomille annettu viiden ratkaisun kokonaisuus, jonka taustalla olivat lehden väitteet kansanedustajien harjoittamasta sukupuolisesta häirinnästä.

Neuvosto kokoontui vuoden aikana kymmenen kertaa. Neuvoston ensimmäisenä varapuheenjohtajana toimi Ville Pohjonen ja toisena Susanna Reinboth.

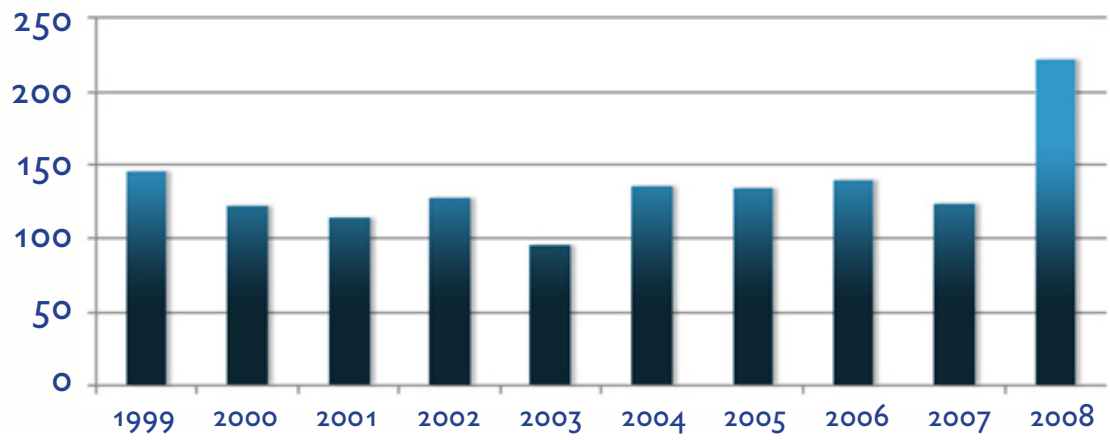
Neuvoskautensa päättivät Jaana Hallamaa ja Ville Pohjonen sekä Hallamaan varajäsen Maija Hukka. Uusiksi varsinaisiksi jäseniksi vuoden 2009 alussa alkavalle kolmivuotiskaudelle valittiin toimistosihteri Titta Sinisalo (varajäsen aatehistoriantutkija Anssi Halmesvirta) ja varapäätoimittaja Inkeri Pasanen (varajäsen päätoimittaja Markku Mantila). Yleisön edustajaksi haki 35 henkilöä, ja hakemusten taso oli erittäin korkea.

Vuoden aikana neuvostolle lähetettiin 222 kantelua ja se antoi 95 päätöstä, joista 21 oli puheenjohtajan itsenäisesti tekemiä vapauttavia ratkaisuja. Kantelija voi hakea neuvostolta muutosta puheenjohtajan päätöksiin, mikäli katsoo päätöksen perustuvan virheellisiin tietoihin tai väärinkäsitykseen. Tällaisia hakemuksia tehtiin yhteensä neljä kappaletta, joista neuvosto otti omaan käsittelyynsä yhden päätöksen ja päätyi samaan ratkaisuun kuin puheenjohtaja.

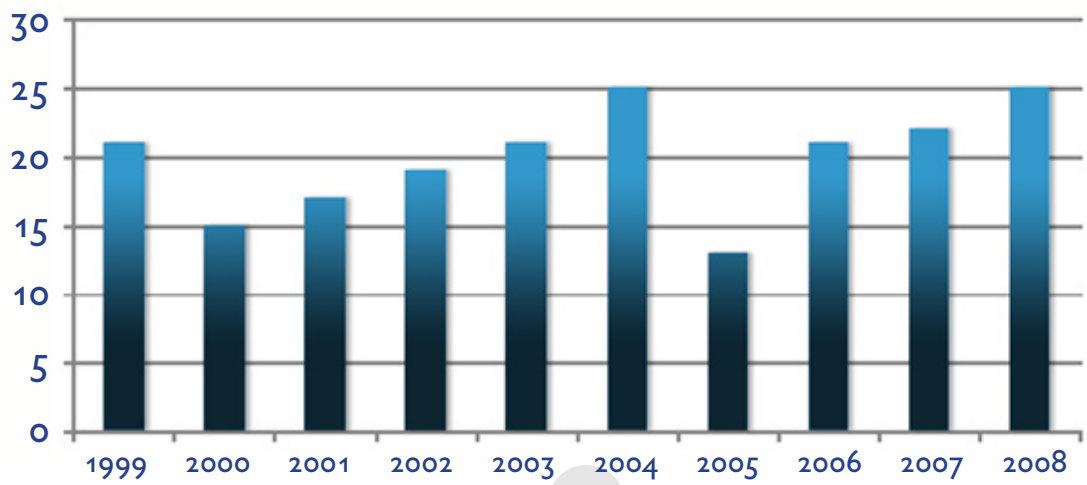
LANGETTAVIA NELJÄNNES

Neuvosto teki 24 langettavaa päätöstä. Niiden osuus kaikista päätöksistä oli 25 prosenttia, mikä sivuaa toistaiseksi korkeinta lukemaa 2000-luvulla. Vuonna 2007 prosentti oli 22. Suhteellisen suuri langettavien osuus herätti julkisuudessa kysymyksiä niin neuvoston linjan kiristymisestä kuin tiedotusvälineiden toimituspolitiikastakin. Johtopäätösten vetäminen on kuitenkin ennenaikaista, sillä langettavien osuus mahtuu pitkän aikavälin normaaliin vaihteluun.

KANTELUIDEN MÄÄRÄ

LANGETUSPROSENTTI

Suurin osa kanteluista jätettiin edellisvuosien tapaan käsittelemättä. Tyypillinen peruste puheenjohtajan tekemälle karsimispäätökselle oli esimerkiksi kolmen kuukauden määräajan ylittyminen tai asianomistajan suostumuksen puuttuminen. Useita kanteluita tehtiin myös huonoon makuun viittaavista, yleensä huumoria tai räväkkyttä tavoittelevista jutuista ja ohjelmista. Journalistin ohjeet eivät sovi tällaisen sisällön arvioimiseen.

Toimisto esikarsivat kanteluista 27 kappaletta. Esikarsitut kantelut kohdistuivat internetin yleisiin keskustelupalstoihin tai muihin sellaisiin medioihin, jotka eivät kuulu neuvoston taustayhteisöihin.

Sanoma- ja paikallislehtiin kohdistuvista kanteluista tehtiin 71 ratkaisua (joista langettavia 19), aikakauslehdistä neljä (2), ilmais- ja kaupunkilehdistä kuusi (1) ja sähköisistä viestimistä 13 (2) ratkaisua. Yksi kantelu kohdistui sekä printti- että sähköiseen mediaan. Yleisradion ohjelmista tehtiin viisi, MTV3:sta kuusi ja Nelosesta kaksi päätöstä. Kaupallisten radiokanavien ohjelmista ei tehty ratkaisuja.

Neuvosto hioi vuoden kuluessa kantaansa av-direktiiviin, josta liikenne- ja viestintäministeriö pyysi lausuntoa. Lausunnossa otetaan kantaa esimerkiksi piilomainontaa sivuvaavan tuotesijoitteluun osana sähköistä tiedonvälitystä. Valmisteleva sihteeri Ilkka Vanttinen osallistui direktiivin kansallista soveltamista pohtivan ministeriötyöryhmän toimintaan.

NETTIIN NIMELLÄ TAI NIMIMERKILLÄ

Kanteluiden yleisin peruste oli yksityiselämän suojan rikkominen. Myös omaan kannottoon ja virheiden korjaukseen liittyviä kanteluita tuli runsaasti.

Pekka Hyvärinen pohti julkisuudessa nettikirjoittelun moraalialia. Hän arvosteli käytäntöä, jossa tiedotusvälineet sallivat rajustikin henkilöönkäyvän kirjoittelun nimimerkin takaa. Aiheesta virisi laaja keskustelu puolesta ja vastaan. Hyvärinen esitti myös ajatuksen nettivaltuutetun toimen perustamista. Nettivaltuutettu voisi arvioida sellaisen nettikirjoittelun asiallisuutta, joka ei kuulu JSN:n toimivallan piiriin. Myös tämä ajatus herätti tunteita ja johti vilkkaaseen julkiseen debattiin.

Median vaikutus erityisesti lasten ja nuorten elämään nousi yhä selvemmin julkisen arvioinnin kohteeksi. Neuvoston sihteeri Nina Porra osallistui viestintäministerin asettaman Mediafoorumin toimintaan. Foorumi arvioi internetin ja median vaikutusta lasten ja nuorten arkeen ja käyttäytymismalleihin.

Journalistin ohjeet kiinnostivat myös ulkomailla. Neuvosto sai useita yhteydenottoja erityisesti uusiin eurooppalaisiin demokratioihin perusteilla olevista neuvostoista. Toimistossa vieraili juristidelegaatio Romaniasta sekä Kirgisian neuvoston puheenjohtaja. Pekka Hyvärinen esitelmöi Viestintä ja kehitys –säätiön ja ulkoministeriön järjestämässä seminaarissa Keski-Aasian maiden journalisteille. Hyvärinen ja Porra osallistuivat pohjoismaisten neuvostojen kokoukseen Oslossa ja Alliance of Independent Press Councils of Europe –järjestön kokoukseen Berliinissä.

JSN:n kannatusyhdistys 2008

Julkisen sanan neuvoston toiminta rahoitettiin jäsenyhteisöjen maksamin vuosimaksuin ja valtionavulla. Oikeusministeriö myönsi neuvoston toiminnan tukemiseen valtion vuoden 2008 tulo- ja menoarviosta 82 000 euroa (79 050 euroa vuonna 2007). Avustus maksettiin kolmessa erässä. Jäsenyhteisöt maksoivat kertomusvuonna 141 188 euroa (101 895 euroa vuonna 2007). Voimakas menojen lisäys johtui puheenjohtajan tehtäväkuvaan tehdyistä muutoksista: puheenjohtajasta tuli osa-aikainen työntekijä. Myös JSN:n 40-vuotisjuhla toi kertaluontoisen menon viime vuoteen. Valtion osuus yhdistyksen tuloista oli 37 prosenttia (44 prosenttia vuonna 2007).

Kannatusyhdistyksen hallituksen puheenjohtajaksi valittiin toukokuun vuosikokouksessa Suomen Journalistiliiton puheenjohtaja Arto Nieminen. Hallitukseen valittiin jäseniksi kanavapäällikkö Riitta Pihlajamäki Yleisradiosta ja johtaja Jukka Holmberg Sanomalehtien Liitosta. Pihlajamäki toimi hallituksen varapuheenjohtajana. Kevätkokous päätti, että hallituksen toimikausi jatkuu poikkeuksellisesti vuoden 2009 loppuun saakka, koska hyväksytyt sääntömuutoksen vuoksi uuden hallituksen valinta olisi ollut edessä heti syksyllä 2008.

Tilintarkastajina toimivat talouspäällikkö Marjut Mikkonen ja toimitusjohtaja Jukka Virta ja varatilintarkastajina pääsihteeri Eila Hyppönen ja laskentapäällikkö Marjo Vänskä.

Vuosikokouksessa hyväksytty sääntömuutos merkitsee sitä, että vuosittain pidetään yhden sijasta kaksi yhdistyksen varsinaista kokousta. Kevätkokous hyväksyy edellisen vuoden tilit ja toimintakertomuksen. Syyskokous päättää seuraavan vuoden talousarviosta ja valitsee median edustajat neuvostoon.

PUHEENJOHTAJAN VALINTA KANNATUSYHDISTYKSELLE

Vuoden merkittävin päätös tehtiin tammikuun puolivälissä. Silloin yhdistyksen ylimääräinen kokous muutti perussopimusta siten, että Julkisen sanan neuvoston puheenjohtajan valinta siirrettiin neuvostolta kannatusyhdistykselle. Syynä oli edellisyksyn pattitilanne puheenjohtajan valinnassa – neuvosto ei pystynyt yksimieliseen valintaan, kun puheenjohtajalle avattiin syksyllä 2007 mediatausta.

Yhdistyksen kokouksesta taisi juhluvuoden kunniaksi tulla ennätyspitkä. Kokous alkoi 15. tammikuuta, keskeytettiin ja jatkui jälleen 21. tammikuuta varttitunniksi. Kokous valitsi JSN:n puheenjohtajaksi yht. maist. Pekka Hyvärisen. Hänen toimikautensa on kolme vuotta. Hyvärinen aloitti tehtävänsä palkkioperusteisena, mutta ensimmäisen toimintavuoden lopussa yhdistys muutti saatujen kokemusten perusteella puheenjohtajan tehtävän osa- ja määräaikaiseksi työsuhteeksi 1.1.2009 alkaen. Perussopimus sallii puheenjohtajalle kaksi kolmivuotiskautta.

Yhdistyksen palkkahallintoa hoitanut Tilitoimisto Maria Vuorenmaa hoiti myös yhdistyksen kirjanpidon vuoden 2008 alusta, jolloin Marja Pesosen vuosikymmeniä kestänyt pesti päättyi. Vuoden alussa otettiin käyttöön uudistetut www-sivut, joiden ylläpidosta vastaa VBS-Net. Samalla sivujen päivitys siirtyi lähes kokonaan toimiston huoleksi.

JUHLAVUOSI HUIPENTUI SÄÄTYTALOLLA

Julkisen sanan neuvoston perussopimus allekirjoitettiin 10. joulukuuta 1968. Perustamisesta kulunutta neljäkymmentä vuotta juhlistettiin 10. marraskuuta 2008 seminaarilla, joka pidettiin Säätytalolla Helsingissä. Paikalla oli reilusti yli sata ihmistä – vanhoja puheenjohtajia, neuvoston jäseniä, taustayhteisöjen edustajia, päättäjiä, virkamiehiä, sidosryhmien edustajia ja neuvoston entisiä työntekijöitä.

Tilaisuudessa puhuivat muun muassa oikeusministeri Tuija Brax, JSN:n puheenjohtaja Pekka Hyvärinen ja kirjailija Arto Paasilinna. Hän muisteli ensimmäistä neuvoston antamaa huomautusta, joka oli muotoiltu lievästi langettavaksi ja annettiin Paasilinnan Apuun kirjoittamasta, Outokummun ympäristöongelmista kertoneesta jutusta. Ättopojat vastasi ohjelman musiikillisesta puolesta.

Vuosi 2008 oli ensimmäinen vuosi, jolloin sovellettiin uutta perussopimusta: puheenjohtajisto toimielimenä lakkautettiin ja sen päätösvalta siirtyi puheenjohtajalle, jolle delegoitiin myös itsenäistä ratkaisovaltaa itsestään selvissä vapauttavissa tapauksissa. Vaikka vuosi oli uusien toimintamallien soveltamista ja muutoinkin vilkas, kaikki tuntui sujuvan kitkatta.

Marraskuussa tehtiin uusi versio esitteestä Journalistin ohjeet/Julkisen sanan neuvosto. Neuvoston osuus karsittiin ns. avainsanoiksi, koska kaikki olennainen löytyy neuvoston verkkosivuilta. Esitteen kanteen taitettiin neuvoston historian ensimmäisen kantelun aiheuttanut Nya Pressenin etusivu. Kantelu tuli 27.12.1968. Vuoden 1969 aprillipäivänä neuvosto totesi, että ”ei aihetta huomautukseen”. Nya Pressen lakkasi ilmestymästä 1974.

TASE VAHVISTUI – KAIKESTA HUOLIMATTA

Vuotta 2008 varten hyväksyttiin edellisvuoden lopussa lisätalousarvio puheenjohtajaprofiilin muutoksen vuoksi. Alkuvuodesta se osoittautui niukaksi. Hallitus suhtautuikin erityisellä tarkkuudella koko vuoden ajan menoihin, koska kevään ennakkotarkastelun perusteella vuosi näytti painuvan jopa 7 000 euroa tappiolle. Tilanteesta informoitiin myös taustayhteisöjä.

Tilinpäätös osoittautui loppujen lopuksi yli 14 000 euroa ylijäämäiseksi, mikä vahvistaa tasetta samalle tasolle kuin se oli viitisen vuotta sitten. Hyvä taloudellinen tulos johtui säästämisen ja tarkan taloudenpidon lisäksi myös tuurista eli ulkopuolisista tekijöistä.

Yhdistyksen menoista noin kaksi kolmannesta kului henkilöstömenoihin. Menot pysyivät reilun 1 000 euroa plussalla budjettiin verrattuna, koska henkilösivukulut oli arvioitu yläkanttiin ja henkilökunnan koulutukseen varattu 3 500 euroa jätettiin käyttämättä. JSN 40:stä säästyi noin 4 000 euroa, koska valtio tuli kustannuksissa hyvin vastaan. Vuosikirjan painatuksesta luopuminen toi noin 3 000 euron säästön. Valtionosuus nousi 3 000 euroa ennakoidusta, yksittäisten lehtien vuosimaksut olivat noin 700 euroa ja korkotuotot noin 1 000 euroa arvioitua suuremmat. Kun nämä plussat laskee yhteen, päästään 12 700 euroon. Loppu ylijäämästä koostuu pienistä eristä.

YHDISTYKSEN JÄSENET JA NIIDEN EDUSTAJAT

Kannatusyhdistyksen jäsenyhdistykset, niiden edustajat ja varaedustajat 2008:

Jäsenyhdistykset

*Aikakauslehtien Liitto
Kaupunkilehtien Liitto
Radio- ja televisiotoimittajien liitto
Sanomalehtien Liitto
Paikallislehtien Liitto
Suomen Journalistiliitto
Suomen Televisioiden Liitto
Suomen Radioiden Liitto
Yleisradio Oy*

Jäsenten edustajat

*AL toimitusjohtaja Matti Ahtomies
SL johtaja Jukka Holmberg
KLL toiminnanjohtaja Henna Jartti
STL johtaja Jorma Miettinen ja Petra Wikström-Van Eemeren
RTTL toimittaja Jari Niemelä
SRL toimitusjohtaja Stefan Möller
YLE kanavapäällikkö Riitta Pihlajamäki
PL päätoimittaja Juha Haapakoski
SJL puheenjohtaja Arto Nieminen*

Edustajien varajäseniä

*päätoimittaja Arto Henriksson (Haapakoski)
toimittaja Raino Hurme (Niemelä)
markkinointi- ja tutkimusjohtaja Saara Itävuori (Ahtomies)
päätoimittaja Marja-Leena Keinänen (Jartti)
toimitusjohtaja Juha-Pekka Louhelainen (Miettinen)
johtaja Kristiina Markkula (Holmberg)*

Perussopimuksen muut allekirjoittajat:

Kirkkonummen Sanomat, Kuluttaja, Sompio ja Uuden Suomen verkkolehti.

